

РОЗДІЛ VII. ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

УДК 373.24.064.2(094.1)(045)

DOI <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2022-1-36>

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Апрелєва І. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
пров. Руставелі, 7, Харків, Україна
orcid.org/0000-0002-3012-7630
apreleva555@ukr.net*

Сирова Ю. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
пров. Руставелі, 7, Харків, Україна
orcid.org/0000-0003-4964-5451
yuliya_sirova@ukr.net*

Ключові слова: дошкільна освіта, державно-правові акти, соціальне партнерство, взаємодія, учасники освітнього процесу.

Статтю присвячено аналізу нормативно-правової бази з питань організації соціального партнерства в закладах дошкільної освіти України. З'ясовано основні законодавчі документи, які регламентують партнерську взаємодію закладів дошкільної освіти та всіх суб'єктів освітньої діяльності, зокрема закони України «Про освіту» (2017), «Про дошкільну освіту» (2001), Наказ МОН № 725-21 від 19 жовтня 2021 р. «Про затвердження професійного стандарту вихователя закладу дошкільної освіти», Наказ МОН № 620-21 від 28 вересня 2021 р. «Про затвердження професійного стандарту керівник (директор) закладу дошкільної освіти», «Базовий компонент дошкільної освіти» (2021). Проаналізовано та тезово висвітлено основні аспекти побудови освітнього простору на засадах соціального партнерства. З'ясовано, що учасники освітнього процесу та громадських об'єднань, інших інститутів громадянського суспільства мають право на колективне вирішення питань пов'язаних з організацією та забезпеченням освітнього процесу в закладі освіти в рамках повноважень, визначених законом та установчими документами закладу освіти. Звернено увагу на те, що колегіальним постійно діючим органом управління закладом дошкільної освіти є педагогічна рада, членами якої можуть бути не лише всі педагогічні працівники закладу, медичні працівники, інші спеціалісти, а й голови батьківських комітетів, фізичні особи, які провадять освітню діяльність у сфері дошкільної освіти. Представники громадських об'єднань, педагогічні працівники закладів середньої освіти, батьки або особи, які їх замінюють, можуть бути запрошені на засідання педагогічної ради з правом дорадчого голосу. У рамках дослідження встановлено, що соціальне партнерство в закладах дошкільної освіти розглядається як форма соціальної взаємодії всіх учасників освітнього процесу (адміністрації закладу освіти, педагогів,

дітей, батьків, громади, соціальних інституцій) на засадах педагогічного партнерства. Сучасний педагог має володіти навичками педагогічної взаємодії з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців та батьками, а також уміти аналізувати, прогнозувати та планувати співпрацю із суб'єктами освітнього процесу, яка ґрунтується на рівних правах і обов'язках, спрямованих на досягненнях спільної мети.

SOCIAL PARTNERSHIP IN PRESCHOOL EDUCATION: LEGAL ASPECTS

Aprieliava I. V.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Theory and Methods of Preschool Education
Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy
Rustaveli Ave., 7, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-3012-7630
aprelewa555@ukr.net*

Syrova Yu. V.

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department of Theory and Methods of Preschool Education
Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy
Rustaveli Ave., 7, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0003-4964-5451
yuliya_syrovaya@ukr.net*

Key words: *preschool education, legislative documents, social partnership, interaction, participants of educational process.*

The article deals with analyzing the regulatory framework for organizing social partnership in preschool education establishments of Ukraine. The research paper outlines the main legislative documents governing the partnership of preschool education institutions and all subjects of educational activities, including the Law of Ukraine "On Education" (2017), "On Preschool Education" (2001), Order of the Ministry of Education and Science № 725-21 of October 19, 2021 "On approval of the professional standard of a preschool teacher", Order of the Ministry of Education and Science № 620-21 of September 28, 2021 "On approval of the professional standard of the head (director) of a preschool institution", "Basic component of preschool education" (2021).

The main aspects of creating an educational space on the basis of social partnership are analyzed and summarized. It is found that participants in the educational process and public organizations, as well as other civil society institutions have the right to collectively resolve issues related to organizing and maintaining the educational process in establishments within the powers defined by law and constituent documents of the educational establishment. Attention is drawn to the fact that the collegial governing permanent body of preschool education establishments is the pedagogical council, whose members can be not only all pedagogical and medical staff, other specialists, but also chairmen of parent committees, individuals who conduct educational activities in the field of preschool education.

Representatives of public organizations, pedagogical staff of secondary education establishments, parents or persons replacing them may be invited to a meeting of the pedagogical council with an advisory vote. In the research paper, it is proven that social partnership in preschool education is considered a form of social interaction of all participants in the educational process

(administration, preschool teachers, children, parents, community, social institutions) on the basis of pedagogical partnership.

The modern educator must have the skills of pedagogical interaction with various social institutions, categories of professionals and parents, as well as be able to analyze, predict and plan cooperation with subjects of educational process based on equal rights and responsibilities aimed at achieving a common goal.

Постановка проблеми. У сучасних умовах модернізації дошкільної освіти проблема соціальної взаємодії на засадах партнерства набуває нового актуального звучання. Галузь професійної діяльності майбутніх педагогів повинна бути розширена за рахунок включення не лише освітньої, а й соціальної сфери. Відповідно, професійна діяльність повинна бути доповнена поряд із педагогічною ще й соціально-педагогічною. Значення партнерської взаємодії закладів дошкільної освіти та всіх суб'єктів освітньої діяльності визначено у низці нормативно-правових актів, зокрема законах України «Про освіту» (2017), «Про дошкільну освіту» (2001), Базовому компоненті дошкільної освіти» (2021). У цих документах визначено тенденції побудови освітнього простору на засадах соціального партнерства, які сприяють поглибленню процесів гуманізації та демократизації дошкільної освіти. У «Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку» (2020) наголошується на необхідності системних перетворень, пов'язаних із новими вимогами до освіти дітей раннього та дошкільного віку, діяльності закладу дошкільної освіти, усіх учасників освітнього процесу: суспільства, вихователів закладів дошкільної освіти, дітей та їхніх батьків [2]. У зв'язку із цим висувуються нові вимоги до компетентностей фахівців дошкільної галузі, що визначаються затвердженими професійними стандартами вихователя та директора закладу дошкільної освіти.

Аналіз досліджень та публікацій. Важливість соціального партнерства для якісного забезпечення освітнього процесу закладу освіти підкреслюється у наукових працях Т. Бабко, О. Банах, А. Вознюк, М. Єпіхіної, Г. Іванник, І. Мельник, Г. Коломоєць, С. Косянчука, Л. Кудрик, О. Павлової, Л. Ткачук та ін. До проблеми залучення представників соціальних груп в освітній процес із метою підвищення ефективності цієї взаємодії зверталися Є. Арнаутова, Г. Атаманчук, Є. Волкова, Н. Корненко, Н. Лісова, С. Литвиненко, Т. Фуряєва та ін.

У дослідженнях науковців визначено напрями діяльності в закладах освіти з родинними, розкрито мету та завдання соціального партнерства в освітніх установах. Проте, урахувавши значні зміни в нормативно-правовій базі з питань освіти,

проблема організації соціального партнерства в закладах дошкільної освіти залишається відкритою для подальших наукових розвідок.

Мета статті – проаналізувати основні нормативні документи, що регламентують освітню діяльність закладів дошкільної освіти на засадах соціального партнерства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціально-педагогічна діяльність органічно включена у професійну діяльність фахівців дошкільної галузі. Активне залучення суб'єктів освітньої діяльності до реалізації спільних завдань на основі соціальної партнерської взаємодії актуалізує аналіз нормативно-правової бази для забезпечення розвитку соціального партнерства в ЗДО. Організація тісної співпраці учасників освітнього процесу з іншими закладами освіти, установами, органами місцевого самоврядування, органами виконавчої влади, громадськими організаціями дає змогу забезпечити якість освітніх послуг. Політика держави з питань освіти спрямована на її реформування та вдосконалення, що зумовлює оновлення законодавчої бази усієї освітньої системи.

Основним нормативно-правовим документом, який регулює діяльність освітніх закладів, є Закон України «Про освіту» (2017). Відповідно до нормативних положень Закону, засадами розвитку освіти України та принципами діяльності в освіті є державно-громадське партнерство та державно-приватне партнерство (стаття 6). Державно-громадське партнерство в освіті регулюється відповідно до ст. 28 «Громадське самоврядування в закладі освіти» та ст. 70 «Громадське самоврядування та державно-громадське управління у сфері освіти» вищезначеного Закону. Аналіз статей 28, 70 свідчить, що учасники освітнього процесу, громадських об'єднань та інших інститутів громадянського суспільства мають право колективно вирішувати організаційні питання забезпечення якості освітнього процесу в освітній установі, а також брати участь у громадському нагляді (контролі) та в управлінні закладом освіти, місцевими та державними справами у сфері освіти стосовно питань, що у межах повноважень, визначених законом та установчими документами закладу освіти та/або соціального захисту осіб з особливими освітніми потребами [6].

В освітніх закладах можуть діяти: органи самоврядування працівників закладу освіти; органи самоврядування здобувачів освіти; органи батьківського самоврядування; інші органи громадського самоврядування учасників освітнього процесу (ст. 28). Відповідно до ст. 29, у закладі освіти може бути створена наглядова піклувальна рада.

Державно-приватне партнерство в освітній діяльності визначено ст. 81 вищезазначеного Закону. Аналіз статті засвідчив, що державно-приватне партнерство в закладах освіти реалізується на основі договорів між органами державної влади та приватними партнерами, які укладаються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. У цій статті окреслено основні аспекти державно-приватного партнерства, вагоме значення з яких має спільне фінансування закладів освіти. Також Законом України «Про освіту» врегульовано питання міжнародного співробітництва, про що свідчить ст. 82, у якій регламентовано право закладів освіти укладати договори про співробітництво з різними установами іноземних країн [6].

Питання соціального партнерства в галузі дошкільної освіти окреслено в Законі України «Про дошкільну освіту» (2001). У ст. 6 наголошено на основних принципах дошкільної освіти, одним з яких визначено єдність виховних впливів сім'ї і закладу дошкільної освіти та наступність і перспективність між дошкільною та початковою загальною освітою. Ст. 11 визначено, що повноваженнями закладу дошкільної освіти є задоволення потреб громадян, які проживають на відповідній території, у здобутті дошкільної освіти, здійсненні соціально-педагогічного патронату, взаємодія із сім'єю, поширення серед батьків психолого-педагогічних та фізіологічних знань про дітей дошкільного віку. Педагогічне партнерство із сім'єю, здійснення соціально-педагогічного патронату вимагає удосконалення різноманітних форм співробітництва всіх учасників освітнього процесу.

Здійснення міжнародного співробітництва у системі дошкільної освіти врегульовано ст. 17 даного Закону та зазначено, що саме органи виконавчої влади регулюють дані положення. У ст. 20 викладено положення стосовно управління та громадського самоврядування у закладі дошкільної освіти. Так, у пункті 2 визначено, що педагогічна рада є колегіальним постійно діючим органом управління закладом дошкільної освіти. До складу педагогічної ради закладу дошкільної освіти входять усі педагогічні працівники закладу, медичні працівники, інші спеціалісти, а також можуть входити голови батьківських комітетів, фізичні особи, які провадять освітню діяльність у сфері дошкільної освіти. Представники громад-

ських об'єднань, педагогічні працівники закладів середньої освіти, батьки або особи, які їх замінюють, можуть бути запрошені на засідання педагогічної ради з правом дорадчого голосу. Саме на педагогічній раді визначаються напрями взаємодії закладу дошкільної освіти з родинами [3].

Якість дошкільної освіти залежить від правильно організованого науково-методичного забезпечення. У ст. 26 Закону України «Про дошкільну освіту» зазначено, що тісна взаємодія з іншими навчальними закладами сприяє підвищенню ефективності програмно-методичного забезпечення [3].

Отже, зіставний аналіз законів України «Про освіту» та «Про дошкільну освіту» свідчить, що соціальне партнерство в закладі дошкільної освіти відбувається безпосередньо між учасниками освітнього процесу, органами громадського самоврядування, державними органами управління освітою, приватними партнерами та різними соціальними інституціями.

Ще одним важливим джерелом обґрунтування методології партнерської соціальної взаємодії в закладах дошкільної освіти є прийняття модельного закону «Про соціальне партнерство» міжпарламентською асамблеєю держав – членів СНД (Постанова № 27-14 від 16 листопада 2006 р.), який визначає організаційні, правові та економічні основи функціонування системи соціального партнерства як найважливішого механізму регулювання соціально-трудова та пов'язаних із ними економічних відносин. У законі соціальне партнерство представлено як взаємодія органів державної влади, об'єднань роботодавців та профспілок у визначенні та впровадженні узгодженої соціально-економічної політики, політики у сфері трудових відносин, а також двосторонні відносини між роботодавцями та профспілками, спрямованими на забезпечення узгодження їхніх інтересів у порядку, що визначається законодавством.

У Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку окреслено напрями діяльності різних соціальних інститутів, відповідальних за освіту дітей раннього та дошкільного віку відповідно до сучасних викликів та проблем дошкільної освіти [2].

Організація освітнього процесу в закладі дошкільної освіти відбувається відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти (ст. 22 Закону України «Про дошкільну освіту»). Базовий компонент дошкільної освіти як державний стандарт, орієнтуючись на запит українського суспільства щодо забезпечення якості дошкільної освіти, утворює політику держави у дошкільній галузі. В оновленому Базовому компоненті дошкільної освіти (2021) наголошується на особистісно-орієнтованому підході до розвитку

дошкільнят, зокрема й дітей з особливими освітніми потребами, та на важливості співпраці закладів дошкільної освіти, батьків і держави. Одним із базових принципів реалізації Стандарту дошкільної освіти встановлено соціально-педагогічне партнерство громади та всіх учасників освітнього процесу (засновників закладів освіти, батьків, які їх замінюють, керівників та працівників закладів дошкільної освіти, фахівців, що надають послуги дітям дошкільного віку, та інших фахівців) [1, с. 4]. Згідно з визначеними умовами реалізації Стандарту дошкільної освіти соціальне партнерство є одним із чинників взаємодії учасників освітнього процесу.

Посилення акценту на педагогічному партнерстві в освітньому процесі закладів дошкільної освіти зумовлює перегляд кваліфікаційних вимог до професійної діяльності педагогічного працівника. Варто звернути увагу на професійні стандарти «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти» та «Вихователь закладу дошкільної освіти», розроблені Міністерством освіти і науки та затверджені Міністерством економіки України у 2021 р.

Згідно зі стандартом «Вихователь закладу дошкільної освіти», основною метою діяльності вихователя є організація навчання, виховання та розвитку вихованців під час здобуття ними дошкільної освіти шляхом формування ключових компетентностей. Відповідно до професійного стандарту, до трудових функцій вихователя належить партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу, для виконання якої необхідні компетентності: здатність до ефективної співпраці та комунікації в професійній діяльності; здатність залучати учасників освітнього процесу на засадах партнерства та взаємної відповідальності; здатність до командної взаємодії [4, с. 24].

Згідно з документом «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти», керівник очолює заклад дошкільної освіти та здійснює безпосереднє керівництво ним. Серед функцій, що покладаються на директора, вагоме значення

мають лідерство і партнерська взаємодія та стратегічний розвиток закладу дошкільної освіти. Відповідно до стандарту, для виконання визначених функцій необхідні компетентності: здатність до усвідомленої, конструктивної та екологічної взаємодії з учасниками освітнього процесу; здатність створювати умови для здійснення дієвого та відкритого громадського нагляду (контролю) за діяльністю закладу дошкільної освіти; здатність створювати умови для громадського самоврядування в закладі дошкільної освіти; здатність представляти інтереси закладу дошкільної освіти у відносинах із державними органами, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами [5, с. 8]. Дана позиція значно актуалізує питання підготовки педагогів та керівників нової генерації, здатних до побудови партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу на принципах рівноправності, добровільності, взаємодопомоги.

Висновки та перспективи подальших розробок у цьому напрямку. Отже, на основі аналізу нормативно-правового забезпечення дошкільної освіти можемо зробити висновок, що соціальне партнерство в закладах дошкільної освіти розглядається як форма соціальної взаємодії усіх учасників освітнього процесу (адміністрації закладу освіти, педагогів, дітей, батьків, громади, соціальних інституцій) на засадах педагогічного партнерства. Сучасний педагог має володіти навичками педагогічної взаємодії з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців та батьками, а також уміти аналізувати, прогнозувати та планувати співпрацю із суб'єктами освітнього процесу, яка ґрунтується на рівних правах і обов'язках, спрямованих на досягнення спільної мети.

Зіставний аналіз нормативно-правового забезпечення соціального партнерства в закладах дошкільної освіти не вичерпує організаційних питань даного феномену. Подальшого наукового пошуку потребує дослідження сучасного стану професійної готовності педагогів до соціального партнерства в освітніх установах різного рівня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 № 33. URL: <https://inlnk.ru/oeIE5Y> (дата звернення: 28.11.2021).
2. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку / Національна академія педагогічних наук України. Київ : ФОРМ-Видат, 2020. 44 с.
3. Про дошкільну освіту : Закон України від 11.07.2001 № 2628-III. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2628-14> (дата звернення: 02.12.2021).
4. Про затвердження професійного стандарту вихователя закладу дошкільної освіти : Наказ Міністерства економіки України від 19.10.2021 № 725-21. URL: <https://inlnk.ru/NDBmjv> (дата звернення 02.01.2022).
5. Про затвердження професійного стандарту «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти» : Наказ Міністерства економіки України від 28.09.2021 № 620-21. URL: <https://cutt.ly/SI4OMEr> (дата звернення: 05.01.2022).

6. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 30.11.2021).

REFERENCES

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity : Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 12.01.2021 № 33 [Basic component of preschool education: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine from 12.01.2021 № 33]. (2021, January 12). (n. d.). *mon.gov.ua*. Retrieved from: <https://inlnk.ru/oeIE5Y> [in Ukrainian]
2. Kontsepsiia osvity ditei rannoho ta doshkilnoho viku [The concept of education of early and preschool children]. Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy. Kyiv : FOP Ferenets V. B., 2020. 44 s. Retrieved from: <http://naps.gov.ua/ua/press/announcements/1763/> [in Ukrainian]
3. Pro doshkilnu osvitu : Zakon Ukrainy vid 11.07.2001 r. № 2628-III. [On preschool education: Law of Ukraine of July 11, 2001 № 2628-III]. (2001, July 11). (n. d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2628-14> [in Ukrainian]
4. Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu vykhovatel'ia zakladu doshkilnoi osvity : Nakaz Ministerstva ekonomiky Ukrainy vid 19.10.2021 r. № 725-21. [On approval of the professional standard of a preschool teacher: Order of the Ministry of Economy of Ukraine of 19.10.2021 № 725-21]. (2021, October 19). (n. d.). *mon.gov.ua*. Retrieved from: <https://inlnk.ru/NDBmjv> [in Ukrainian]
5. Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu kerivnyk (dyrektor) zakladu doshkilnoi osvity : Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 28.09.2021 r. № 620-21. [On approval of the professional standard by the head (director) of the preschool institution: Order of the Ministry of Economy of Ukraine of 28.09.2021 № 620-21]. (2021, September 28). (n. d.). *mon.gov.ua*. Retrieved from: <https://cutt.ly/SI4OMEr> [in Ukrainian]
6. Pro osvitu : Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII. [On education: Law of Ukraine of 05.09.2017 № 2145-VIII]. (2017, September 5). (n. d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian]